

BLAŽENKA LJUBOVIĆ

ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA NA PROSTORU BIVŠEG VRTA OLIVIERI U SENJU

Blaženka Ljubović
Gradski muzej Senj
HR 53270 Senj
gradski.muzej.senj@gs.t-com.hr

UDK: 902.2(497.5 Senj)
904(497.5 Senj)"652"
Prethodno priopćenje
Ur.: 2008-11-25

Od mjeseca travnja do listopada 2007. na prostoru izgradnje trgovačkog centra *Konzum*, građenog na lokalitetu vrta Olivieri (bivši DIP) u Senju provedena su arheološka istraživanja. Istraživanja su dala dodatne spoznaje i potvrde o bogatoj antičkoj nekropoli, o kojoj su i ranije poznati podatci u literaturi. Nekropola je korištena za ukope od 1. do 3. st. nakon Krista. Svi grobovi pronađeni na sjeverozapadnom horizontu uglavnom su pojedinačni, paljevinski s ravno položenim tegulama. Pokretne grobne nalaze čine keramičke posude, uljanice, staklene boce, čavli. U iskopu su pronađeni kamena urna i antički natpis. Radovima na sjeveroistočnom horizontu pronađeni su dijelovi arhitekture s podnicom mozaika i zidovima tipične rimske tehnike građenja.

Ovim istraživanjima potvrđen je areal antičke Senije uz čije se urbanističko područje nalazila spomenuta nekropola, koja predstavlja njezinu krajnju sjeverozapadnu granicu. Bogata arheološka i foto-dokumentacija nastala tijekom spomenutih istraživanja poslužit će za buduću obradu pronađenog materijala i za uspoređivanje s pronađenim materijalnim ostacima iz ranijih istraživanja na ovom lokalitetu.

Gljučne riječi: Senj, antička nekropola, arheološko istraživanje

Povijest lokaliteta

Prvi arheološki nalazi iz antičkog razdoblja na ovom prostoru (kat. čest. 519) pronađeni su tijekom zemljanih radova još godine 1905.¹ I godine 1929. tu su pronađeni arheološki nalazi iz antičkog razdoblja: ostatci zida, dva mramorna korintska kapitela, mozaik, nadgrobni spomenik L. Kalpurnija Maksima iz 1. st.

¹ J. KLEMENC, 1940, 3.

nakon Krista, amfora sa skeletom djeteta i još skeletnih grobova, kao i brojni ulomci opeke, amfora, novac cara Gratiana (367. - 383.), što pomaže u dataciji nalazišta.²

Kasnijim zemljanim radovima provedenim na ovom lokalitetu godine 1954. i 1960. pronađeni su ostatci žarnih grobova, keramički i stakleni predmeti, ostatci arhitekture s mozaikom i dr.³ Nažalost ti su predmeti i ostatci arhitekture dijelom uništeni nesavjesnim postupcima izvođača radova. "Na istom prostoru (nešto zapadnije) pronalazili su se od g. 1960-1963., kod izgradnje tvornice DIP-a, rimski grobovi sa prilozima koje su radnici raznijeli. Kod ovih nalaza ponovo se naišlo na stare zidove (temelje zgrada), mozaik, krovnu opeku, keramiku, dio nadgrobnog spomenika, a iznad svega tragove rušenja i požara."⁴ Godine 1975. pri izgradnji DIP-a dolazi do novih radova. Tom su prilikom pronađeni brojni antički grobovi, žarni i skeletni s prilozima kao i nadgrobnici (stela i liburski cipus).⁵

Izveštaj o provedenom zaštitnom arheološkom istraživanju

Budući da je na ovom mjestu već potvrđeno postojanje antičke nekropole očekivani su antički nalazi, pa su stoga od samog početka praćeni zemljani radovi. Zbog prirode terena i visine profila (od kojih su neki, gdje su očekivani kulturni ostatci, bili visoki do 5 m) građevinski radovi i arheološko istraživanje vršeno je građevinskom mehanizacijom, odnosno nije bilo moguće primjenjivati klasična sondažna istraživanja. Tijekom arheološkog istraživanja na terenu utvrđen je konglomerat recentnog nasipa kompleksnog sastava koji se sastoji od raznog otpada pijeska, zemlje i kamenja, te je u većoj mjeri potpuno sterilan. Na temelju viđenog zaključeno je da je dio materijala ispremještan ranijim radovima.

Na dijelu nalazišta, gdje su očekivani kulturni nalazi, pažljivo su skidani slojevi profila, detaljno pregledavan iskop i tom su prigodom pronađeni antički natpis i kamena urna.

Istraživanja na terenu su potvrdila očekivanja, odnosno u slojevima profila, čija visina iznosi 5 m, koja se nalazi na sjeverozapadnom dijelu nekropole, u dužini od 13 m, te na određenim dubinama od 1,40 do 4 m, pronađeni su pojedinačni grobovi i grobni prilozima (krovne opeke-tegule, keramičko i stakleno posuđe, amfore, svjetiljka, čavli, te brojni ulomci razne keramike s ostacima plajevine).

² J. KLEMENC, 1940, 2-3.

³ V. KRAJAČ, 1961, 63.

⁴ A. GLAVIČIĆ, 1966, 405.

⁵ A. GLAVIČIĆ, 1975, 211-218.

Sl. 1. Profil iskopa u kojem su pronađeni antički grobovi (foto: Arhiva GMS-a).

Na sjeveroistočnom dijelu terena u profilu su se pojavili dijelovi rimskodobne arhitekture s podnim mozaikom za koje se pretpostavlja da su u ranijim radovima dijelom uništeni.

Sl. 2. Sjeveroistočni profil iskopa na kojem su utvrđeni ostatci arhitekture (foto: Arhiva GMS-a).

Sl. 3. Profil iskopa u kojem su pronađeni ostatci rimske keramike
(foto: Arhiva GMS-a).

Tijekom radova na jugoistočnom dijelu nalazišta pronađeni su brojni ulomci keramike i tegula. Budući da je taj dio terena u ranijim radovima već bio ispremještan, nije bilo moguće utvrditi stratigrafiju i lociranje ovih nalaza.

Možemo zaključiti da je tijekom arheološkog istraživanja sakupljen reprezentativan arheološki materijal koji ima povijesno-kulturnu i dokumentacijsku vrijednost nalazišta.

Izveštaj o grobnim nalazima

Tijekom istraživanja pronađeni su samo paljevinski grobovi izgrađeni pomoću opeke – tegule i grob ukopa u kamenu urnu. Većina grobova je bez grobnih priloga (samo s ostacima paljevine). Pri pregledavanju iskopa pronađen je nadgrobni spomenik.

Grob 1

U profilu nasipa na sjeverozapadnom dijelu horizonta na dubini od 4 m pronađeni su ostatci grobne arhitekture (opeka-tegula) i paljevine bez grobnih priloga.

Sl. 4. Ostatci rimskog groba 1 – tegule (foto: Arhiva GMS-a).

Sl. 5. Ostatci rimskog paljevinskog groba 2 (foto: Arhiva GMS-a).

Sl. 6. Rimski paljevinski grob 2 s vodoravno postavljenom tegulom (foto: Arhiva GMS-a).

Sl. 7. Stakleni i keramički nalazi pronađeni u rimskom grobu 2 (foto: Arhiva GMS-a).

Grob 2

U profilu iznad groba 1 na sjeverozapadnom dijelu horizonta na dubini od 2,10 m pronađen je paljevinski grob koji je sa svim priložima u cijelosti sačuvan. Sloj paljevine je dosta debeo, položen na zemlju bez podloge. U grobu su bili raspoređeni razni stakleni i keramički predmeti, dok je sa strane bila jedna veća keramička posuda (amfora) koju nismo uspjeli cijelu osloboditi od zemlje. Svi ostatci su bili natkriveni jednom velikom vodoravno postavljenom krovnom opekom-tegulom.

Grob 3

Na istom horizontu na dubini od 3 m, a 9 m istočnije od groba 2, utvrđen je ostatak paljevinskog groba s krovnom opekom-tegulom bez grobnih priloga s ostacima paljevine.

Grob 4

Na istom horizontu, na istoj visini 0,5 m zapadnije od kao groba 3 pronađeni su ostatci paljevinskog groba s grobnim prilogom kojeg čini keramička posuda amfora.

Sl. 8. Grob 3 tegula (foto: Arhiva GMS-a).

Sl. 9. Prikaz groba 4: amfore (foto: Arhiva GMS-a).

Sl. 10. Ostatci grobova 5, 6 i 7 *in situ* (foto: Arhiva GMS-a).

Sl. 11. Prilozi iz groba 6 (foto: Arhiva GMS-a).

Sl. 12. Kamena urna s priložima *in situ* (foto: Arhiva GMS-a).

Grob 5, 6 i 7

Tijekom daljnjih zemljanih radova na istom horizontu iznad groba 1, na dubini od 1,40 m pronađena su tri u nizu, jedan do drugog postavljena groba – tegule. U jednom od njih pronađeni su grobni prilozi: ulomci staklene posude i čavao, dok su u ostalima pronađeni samo ostatci paljevine.

Grob 8

Pri završnim radovima na jugoistočnom dijelu horizonta u otkopanom materijalu pronađena je kamena urna s grobnim prilozima koje čini više staklenih bočica.

Urna je kružnog oblika, s okruglim blago zaobljenim poklopcem, visine 36 cm, promjera otvora 33 cm, debljine stijenki 5,5 cm.

Nadgrobni kameni spomenik

Pri pregledavanju iskopanog materijala pronađen je nadgrobni spomenik nepravilnih dimenzija 32 x 22 cm i 26 x 30 cm, debljine 5 cm, a čiji tekst glasi:

D • M •
SILICIAE •
DIIVEIONI •
A•SELLIO • PVB
C ONIVG

Sl. 13. Stakleni predmeti pronađeni u kamenoj urni (foto: Arhiva GMS-a).

Sl. 14. Kamena urna s poklopcem (foto: Arhiva GMS-a).

Ostali nalazi

Tijekom zemljanih radova na jugoistočnom dijelu horizonta u profilu su se pojavili brojni ulomci keramike i opeke koje prate ostatci paljevine za koje pretpostavljamo da pripadaju grobovima tog horizonta, koji su u ranijim zemljanim radovima uništeni i ispremještani, te stoga nije bilo moguće utvrditi stratigrafiju i dubinu nalaza.

Pri iskopu za temeljnu stopu objekta na terenu su se pojavili ostatci izoliraog polukružnog zida dužine 1,20 m i visne 0,7 m, solidne gradnje koji nismo mogli dalje pratiti. Zasigurno je i on uništen u ranije spomenutim građevinskim radovima.

Ostatci arhitekture

Tijekom radova na sjeveroistočnom dijelu gradilišta utvrđeni su ostatci rimske građevine dimenzija 8,20 m dužine i 2,5 m visine, debljine zidova 0,60 m s podnim mozaikom. Rimskodobni zidovi solidno su građeni, s dobro

obrađenim licem uslojenim u čvrstu žbuku. Mozaik je složen na sloj žbuke debljine 0,45 m. Kockice mozaika su dimenzija 3 x 3 cm. Prostor unutar zidova građevine bio je ispunjen ulomcima keramike izmiješane sa šutom, a mozaik je bio prekriven naslagama paljevine.

Budući da je građevina u već ranijim spomenutim građevinskim radovima većim dijelom uništena, teško je utvrditi njezine dimenzije, tim više što se nalazi na granici lokaliteta na kojem su bili predviđeni zemljani radovi. Preostali dio građevine nalazi se pod prometnicom koja zaobilazi cijeli lokalitet.

Sl. 15. Nadgrobni kameni spomenik pronađen u sjeverozapadnog otkopu nasipa (foto: Arhiva GMS-a).

Sl. 16. Ostatci keramike u profilu iskopa (foto: Arhiva GMS-a).

Sl. 17. Ostatci polukružnog zida pronađeni u temeljnoj stopi budućeg objekta (foto: Arhiva GMS-a).

Literatura

- Ante GLAVIČIĆ, Arheološki nalazi iz Senja i okolice, *Senjski zbornik*, 2, Senj, 1966, 384-426.
- Ante GLAVIČIĆ, Izvještaj o arheološkom nalazu ranorimskih grobova u vrtu DIP-a – Olivieri u Senju godine 1975, *Senjski zbornik*, 6, Senj, 1975, 211-218.
- Josip KLEMENC, Senj u prehistorijsko i rimsko doba, *Hrvatski kulturni spomenici I*, Zagreb, 1940, 1-10.
- Vuk KRAJAČ, Mozaik ispod pilane, *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske*, X, br. 2, Zagreb, 1961, 40-45.
- Blaženka LJUBOVIĆ, *Senj u prapovijesti, antici i ranom srednjem vijeku*, Senj, 2000, 27-33.

ARCHAEOLOGICAL RESEARCH
IN THE AREA OF THE FORMER OLIVIERI GARDEN IN SENJ

Summary

Archaeological research was conducted in the area of the building of trade centre *Konzum* in the former locality of the Olivieri garden, the ex-wood processing factory in Senj from April to October 2007. The research gave additional information and confirmation about the rich antiquity necropolis of which data was known before from literature. The necropolis was used for burials from the 1st to 3rd centuries AD. All the graves were found on the north-western horizon, mostly individual, incinerated with straight placed tegulas. Scattered grave finds were: ceramic pots, oil lamps, glass bottles, nails etc. During a review of the excavation a stone urn and an antique inscription were found. During the works on the north-eastern horizon fragments of architecture with a mosaic base and walls with a typical Roman building technique were found.

This research confirmed the area of antique Senia along which the urban area of the mentioned necropolis was placed and it represented its far north-western border. Rich archaeological and photo-documentation taken during the mentioned research relating to the beginning, duration and end of the works will serve for future additional elaboration of the material and for the comparison of the material remains found during previous research in this locality.

Keywords: archaeological research, ex-Olivieri garden, Senj